
MIGRATION POLICY OF THE EUROPEAN UNION AND THE ROLE OF TURKEY

Suada A. Džogović

University "Ukshin Hoti", Prizren, Kosovo, s.dzogovic@hotmail.com

Abstract. This scientific paper, which is based on documents and research experiences relevant to this topic, presents an analysis of the original approach to one of the current world problems and the reflection of these events events create in the European Union, the region and the world. Focusing on Turkey as the Euro-Asian geographic region, a society which receives and emits economic and cultural capital and ideas in the direction West-East and the other way round, bringing together people and their interests, the goal of this paper is, among others, to point to the reference role of the state of Turkey in the context of controlling the influx of migrants, which, in this respect is needed by Europe, and the world.

With its specific surrounding and its potentials, Turkey is capable of preventing illegal migration of refugees across the Aegean Sea, where a number of tragedies have happened in recent years. In this context, based on the signed agreement, the European Union still expects from Turkey to prevent the uncontrolled flow of migration towards Europe.

Taking into account general situation in the Middle East, geo-strategic relations and interests, the following conclusions can have a realistic basis, considering the current unsuccessful policy of the European Union towards the refugee crisis, radical groups posing a threat not only countries in the region of crisis, but the entire world, and the new strategy of Turkey, as one of the leading powers in the region, which will undoubtedly play a decisive role not only in solving the uncontrolled influx of migrants and refugees, but also in developing further the relations in the crisis region.

Keywords: Turkey, EU, migrants, security challenges.

MIGRANTSKA POLITIKA EUROPSKE UNIJE I ULOGA TURSKE

Suada A. Džogović

University "Ukshin Hoti", Prizren, Kosovo, s.dzogovic@hotmail.com

Abstrakt. U znanstvenom opusu ovog rada, temeljenom na dokumentima i istraživačkim iskustvima relevantnim za ovu temu, predstavljena je analiza originalnog pristupa jednom od aktualnih svjetskih problema, te refleksije koje ovi događaji proizvode u Europskoj uniji, regionu i u svijetu. Usmjeravajući se na Tursku kao euroazijsku geografsku regiju, društvo koje prima i emitira ekonomske i kulturne kapitale i ideje smjerovima zapad – istok u obrnuto, spajajući pri tom narode i njihove interese, cilj je, prije svega, ukazati na referentnu ulogu države Turske u kontesktu kontroliranja priljeva migranata, koja je s tog aspekta potrebna Europi, a i svijetu.

Specifičnim okruženjem, te svojim potencijalima, Turska je u stanju spriječiti ilegalni prelazak izbjeglica preko Egejskog mora, gdje se proteklih godina dogodio ogroman broj tragedija. U ovom kontekstu, potpisanim sporazumom, Europska unija očekuje da Turska može spriječiti neregularan tok migranata prema Europi.

S obzirom na opće stanje na Bliskom istoku, geostrateške odnose i interese, zaključci koji slijede mogu imati realne osnove, ako se uzme u obzir dosadašnja bezuspješna politika Unije prema izbjegličkoj krizi, radikalne grupe koje ugrožavaju ne samo države u kriznoj regiji već i čitav svijet, te nova strategija Turske, kao jedne od vodećih regionalnih sila, koja će zasigurno imati odlučujuću ulogu ne samo u rješenju kontroliranja priljeva migranata i izbjeglica, već i u daljem razvoju odnosa kriznog žarišta.

Ključne riječi: Turska, EU, migranti, bezbjednosni izazovi.

1. INTRODUKCIJA

Već 50 godina Europska unija je geopolitička regija čije se jedinstvo i projekat u najnovije vrijeme temelje na obuhvatanju država do Bjelorusije, Ukrajine i Moldavije, te država Zapadnog Balkana, kao geopolitičkim otokom u okruženju onih država koje se približavaju ili su već i one ušle u europske i euroatlantske integracije. Europska integracija država, može se uslovno definirati u četiri aspekta i to kao države koje su već članice EU, države koje opstruiraju biti njen integralni dio, države u tranziciji prema EU i NATO-u i države van integracija.

Turska je specifična zemlja u europskom susjedstvu. Njen jedinstven odnos s Europskom unijom traje više od 50 godina. *Sporazumom o pridruživanju iz Ankare* 1963. godine, Turska je kandidat za priključenje Uniji od 1999. godine, a pregovori o pristupanju otvoreni su 2005. godine. Međutim, napredak u pregovorima je spor, kako zbog konfliktnih odnosa sa grčkim dijelom Cipra, kao jednim od najaktualnijih problema u pregovorima

Turske sa Unijom, tako i zbog protivljenja dijela zemalja članica Europske unije da se Turskoj odobri status punopravnog člana. Turskoj je, do sada, ponuđen status pridružene članice, što ona, međutim, nikada neće prihvatiti. Dakle, europski lideri su na određeni način već unaprijed postavili svojevrstu ogradu misleći da bi za Tursku, s obzirom na njenu brojnost i ekonomsku snagu, trebalo predvidjeti neki drugi status. Turska je u više navrata pokušavala dići svoj status od pridruživanja prema pregovorima o članstvu, a od 2005. godine vodi pristupne pregovore koji su zastali od 2013. sve do početka izbjegličko-migracijske krize.

U politici i znanosti problem dalje europeizacije Republike Turske je vrlo izazovan, s obzirom na njene visoke ekonomske standarde i inicijative koji su od osobitog značaja i za budućnost Europe i za svjetski mirovni proces koji se temelji i na bezbjednosnoj poziciji euroazijskog mosta, crnomorskog regiona, bosforskog kanala, bliskoistočnog čvora. Ovdje se prelamaju geopolitički interesi tzv. velikih sila, pa je zato značajno da ova euroazijska regija ne postane još jedno novo ratno žarište, već da turska država i njene političke strukture preuzmu na sebe mudre obaveze za uspostavljanje tolerantih političkih odnosa i za saradnju na bazi poštovanja ljudskih prava i ne samo u kontekstu protoka nafte i plina već i na osnovi zajedničkih napora za protok pozitivnih ideja u svjetskim razmjerama. Turska je već osmislila svoju buduću perspektivu, da se afirmira kao buduća ekonomska sila u svijetu i da svojom ulogom bude podrška onim zemljama koje su u ekonomskoj stagnaciji ili razvoju.

Europska politička kronologija Republike Turske približavala ju je Europi, što je danas jedna vrlo važna kategorija kao uslov za približavanje Europskoj uniji i za punopravno članstvo u Uniji. I u ovom političko-strateškom, ekonomskom i pijemontskom kontekstu ona je i prirodni član europske zajednice naroda, europska perspektiva za dalja proširenja prema Istoku, prvenstveno onom definiranom kao Bliski istok koji je interesna sfera Europe.

2. SIRIJSKE IZBJEGLICE I TURSKA

Pet godina nakon prvih antivladinih protesta na Bliskom istoku, poznatih kao *Arapsko proljeće*, u nekim državama krvavi sukobi i danas traju. Očito da arapski svijet prolazi kroz povijesne promjene, koje će zasigurno trajati još dugo i koje će sa sobom donijeti niz novih izazova. Arapsko proljeće započeto 2011. godine revolucijom u Tunisu, koja se zatim prenijela na Egipat, Libiju i dalje, po mišljenju nekih autora, predstavlja "proročanstvo" Huntigtona u knjizi "Sukob civilizacija" apostrofirano iniciranjem restauracije kalifata. Harvardski profesor Akademije za međunarodne i područne studije Samuel Huntington je to znao, ali on je imao zadatak da prvi promovira etimon nekog smaka svijeta koji bi, navodno, bio rezultat globalnog sukoba na planeti Zemlji, a za to je našao krivca u islamu, kao da je islam netolerantna civilizacija pa joj se može pripisati svjetski strah od njegove biološke i fundamentalističke invazije.

Postoji sumnja da je Huntigton napisao knjigu "Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka" sa ciljem i po preporuci onih koji ulažu sve napore da zagospodare svijetom i time unificiraju svjetske različitosti u jedan civilizacijski sistem čiji bi oni bili gospodari i kreatori budućeg čovječanstva. To je stara politička demagogija, začeta još u vrijeme Mojsijevih putovanja po Bliskom Istoku i biblijskim zemljama. Huntigton je to znao, i kao stari osvjedočeni tumač ideologije zaključane u onom biblijskom sandučetu i skrivene negdje na Sionu, da opominje na osvajanje Vavilonske kule. Svoju "novu Bibliju" postavio je na temelje na kojima je začeo i Stari Zavjet, dakle na pustinjama kojima je hodio Abraham da baš tu predvidi ratno bojište među civilizacijama. Dakle, fundamentaliste pod zastavom Muhameda, s jedne strane, i sve druge na ovom svijetu, sa druge strane.

Indikativno je da Huntigton sugerira restauraciju kalifata koju, po njegovom mišljenju, mogu izvesti samo jake islamske države, kao što su Egipat, Iran, Turska ili Saudijska Arabija, što na neki način uslovljava prestiž među njima potisnut zadnjih godina radikalizmom i silama ISIL-a, Al-Nusra Fronta i Al-Qaeda-e. Iz tih razloga, posljednjih godina milioni Sirijaca morali su napustiti svoju zemlju bježeći od rata kojem se ne nazire kraj. Početkom 2016. godine, njihov priljev sa središnje mediteranske rute od Libije prema Italiji premjestio se na istočnomediteransku. I dok neke države sjeverne Afrike uvode vize za Sirijce, Libija je uporište ekstremizma u kojoj vladaju međuplemenski rat, bezakonje i kriminal, Sirijci se odlučuju na sigurniji put do Turske.

Većina sirijskih izbjeglica koje su spas od nasilja potražile u Turskoj su suniti, šiiti, druzi, kršćani, Kurdi, ali među njima ima i "elitne" manjine alavita, članova muslimanske šiitske manjinske grupe kojoj pripada porodica sirijskog predsjednika Bashara al-Assada.³³⁹ Iako je većina tih ljudi islamske veroispovijesti, među njima ima i kršćana kojima religijski razlozi nameću kretanje prema Europi.

U novije vrijeme, sve veći broj Sirijaca u Turskoj pogoršava situaciju u kojoj žive izbjeglice, uzrokujući među stanovništvom demonstracije protiv izbjeglica ili pak napade na sirijske ustanove. Istodobno, širom Europe organiziraju se skupovi za i (ili) protiv izbjeglica sa Bliskog istoka. S druge strane, dok članice Europske unije još uvijek "usaglašavaju" izbjegličke kvote, a neke vojskom i zidovima štite svoje granice, Turska je 2016. godine pružala utočište za više od dva miliona sirijskih izbjeglica. Ograde postoje u Grčkoj, Španjolskoj i

³³⁹ U pograničnom gradu *Antakiji* većina pristalica opozicije ne vjeruje alavitima, bez obzira na njihovu eventualnu lojalnost.

Bugarskoj.³⁴⁰ Politikom "otvorenih vrata" za one koji bježe od sukoba, Turska izbjeglicama nastoji osigurati dostojan život u privremenim izbjegličkim centrima širom zemlje. Manje od trećine izbjeglih živi u kampovima u blizini nestabilne tursko-sirijske granice, a stotine hiljada pronašlo je utočište u velikim gradovima Turske, uključujući i Istanbul. Turska je do 2016. godine utrošila deset milijardi dolara samo na kampove za zbrinjavanje izbjeglica u kojima se nalazilo oko 300.000 izbjeglica, dok ostali žive u različitim gradovima u Turskoj.

Problem izbjeglica daje Turskoj prvorazrednu ulogu u tursko-europskim bezbjednosnim odnosima. Veliki broj izbjeglica čini joj ozbiljnih teškoća, mada tim sučeljavanjem Turska dobija političku važnost Eurospke unije, s obzirom na njenu ulogu prvog filtera izbjegličkog vala, te ključne države koja ga donekle može kontrolirati.

Već duže vrijeme, Ankara poduzima opsežne mjere u suzbijanju krijumčara izbjeglica.³⁴¹ Hrvatski portal index.hr (16. 10. 2015.)³⁴² prenosi da su prema podacima turske Vlade ilegalne migracije morskim putem porasle za 400 % u odnosu na godinu dana ranije, pri čemu je turska obalna straža 2014. spasila 14.961 imigranata, dok ih je do septembra 2015. godine spašeno 54.610 (uglavnom iz Sirije, Afganistana i Iraka). Vlade i policije širom Europe nastoje zaustaviti krijumčare migranata, ali su turski graničari posebno izloženi napadima krijumčara i terorističkih grupa, s obzirom na blizinu granice sa Sirijom. Bosanskohercegovački dnevnik Avaz (29. 03. 2016.)³⁴³ prenosi da su krajem marta 2016. godine turske snage bezbjednosti sprovele antikrijumčarske operacije u pet gradova kada je uhapšeno 18 krijumčara (državljana Sirije). Operacije su uzvedene u Izmiru, odakle odlaze migranti koji žele da pređu Egejsko more i stignu do obala Grčke, kao i crnomorskom gradu Samsun. Ujedno, snage bezbjednosti sprovele su racije i u Istanbulu, gradu Aksaraj u Anadoliji i Sanliurfi na jugoistoku Turske. U sklopu dogovora sa Europskom unijom, Ankara se obavezala nastaviti sa operacijama protiv krijumčara sa ciljem zaustavljanja protoka ilegalnih migranata iz Turske ka Europi.

Istodobno, na jugoistoku Turske sukobi između turske vojske i kurdskih pobunjenika ne prestaju. U sukobima koji traju od jula 2015. godine ubijeno je više stotina turskih snaga i pripadnika kurdskih PKK pobunjenika. Kako prenosi balkans.aljazeera.net (07. 04. 2016.)³⁴⁴, početkom aprila 2016. godine, turski borbeni avioni izveli su zračne napade na područja gdje se nalaze pripadnici Radničke partije Kurdistan na sjeveru Iraka, kojom prilikom su uništene baze koje oni koriste. U izvještaju se također navodi da su turske snage bezbjednosti početkom aprila iste godine uhapsile ženu povezanu s PKK-om osumnjičenu za planiranje samoubilačkog napada. Zadnjih godina, ovakvi napadi postali su najčešća taktika Kurdistanske radničke partije koja se bori za neovisnu kurdistansku državu na jugoistoku Turske. Svi ti razlozi nameću Turskoj da bude više "prisutna" u regionu sjeverne Sirije i Iraka, bez obzira na njenu neutralnu poziciju po pitanju sukoba u Siriji.

Kada je riječ o bezbjednosti regiona, bivši turski premijer Ahmet Davutoglu ocijenio je da Europa nema drugog partnera sem Turske. Prema njegovim riječima, "bezbednost Evrope počinje sa Turskom, a za bezbednost Turske je imperativ bezbedna zona na severu Sirije" (Tanjug, 23. 03. 2016.)³⁴⁵ Međutim, bezbjednosni koncept nije moguć samo u ovom fokusu i ne treba zanemariti da velike sile, i Turska, nemaju isti pristup sirijskoj krizi. Podrška koju SAD pružaju sirijskim Kurdima³⁴⁶, koje Ankara ne smatra "partnerima", povećavaju zategnutost u odnosima dva saveznika. Stoga, razumljivo je da bi bio potreban razvoj jednog novog strateškog koncepta i geopolitike, što je za sada gotovo nemoguće. Po mišljenju Džona Altermana, direktora Bliskoistočnog programa u američkom Centru za strateške i međunarodne studije, tenzije Rusije i Turske prelijevaju se na SAD zbog obaveza Vašingtona da brani Tursku.³⁴⁷ Kako dalje ističe, "veoma loši odnosi Vašingtona sa Rusijom, naročito u vezi Ukrajine i rusko globalno vojno samopouzdanje, otežavaju da dve nuklearne sile zaista efikasno sarađuju

³⁴⁰ Španjolska već niz godina dijelove svoje granice prema Maroku štiti 6 m visokom dvostrukom ogradom s bodljikavom žicom, dok je Bugarska podigla 95 km bodljikave žice uz granicu s Turskom dužu 269 km.

³⁴¹ U okviru zajedničkih mjera jačanja sigurnosti granica, u ovim akcijama koordinira i *Europska agencija za upravljanje operativnom saradnjom na vanjskim granicama* (Frontex).

³⁴² "Sirijske izbjeglice: Naši su neprijatelji i Rusija i Islamska država i Asadov režim". Hina, 16. 10. 2015. Izvor: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/sirijske-izbjeglice-nasi-su-neprijatelji-i-rusija-i-islamska-drzava-i-asadov-rez-im/849686.aspx> (uvid: 05. 04. 2016.).

³⁴³ "TURSKA: Snage bezbjednosti uhapsile 18 krijumčara". Srna, 29. 03. 2016. Izvor: <http://avaz.ba/globus/svijet/227700/turska-snage-bezbjednosti-uhapsile-18-krijumcara> (uvid: 05. 04. 2016.).

³⁴⁴ "Turski borbeni avioni izveli napade na borce PKK-a u Iraku". Agencije, 7. 04. 2016. Izvor: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/turski-borbeni-avioni-izveli-napade-na-borce-pkk-u-iraku> (uvid: 05. 04. 2016.).

³⁴⁵ "Davutoglu: Bezbednost Evrope počinje sa Turskom". Tanjug, 23. 03. 2016. Izvor: <http://www.tanjug.rs/full-view.aspx?izb=237169> (uvid: 05. 04. 2016.).

³⁴⁶ Ogranak zabranjene Kurdske radničke partije koja je u Turskoj vodila krvavu pobunu od 1984. godine.

³⁴⁷ Đorđević, M. "TURSKA igra na poslednju kartu, uvlačenje AMERIKE u sukob sa RUSIJOM!" Portal: skandalozno.rs, 07. 03. 2016. Izvor: <http://www.skandalozno.rs/stav/turska-igra-na-poslednju-kartu-uvlacenje-amerike-u-sukob-sa-rusijom> (uvid: 06. 04. 2016.).

na Bliskom istoku...".³⁴⁸ Iako se u medijima mogu naći optužbe da Turska nije poduzela ništa po pitanju izbjeglica (a drugi "jesu"!), ova država uložila je nekoliko milijardi eura za prihvatanje izbjeglica. Kako prenosi hrvatski novinski portal index.hr (01. 04. 2016.)³⁴⁹, prema izvješću Amnesty Internationala (AI), Turska je [navodno] ilegalno natjerala hiljade izbjeglica da se vrate u Siriju, što je u suprotnosti s međunarodnim pravom. Ankara je međutim opovrgnula takve navode. Amnesty također tvrdi da njihov izvještaj pokazuje nedostatke postignutog sporazuma između Europske unije i Turske čiji je cilj spriječiti dolazak izbjeglica u Grčku. Dakako, činjenica je da u bezbjednosnim odnosima ima i prekoračenja turskih pograničnih vlasti prema izbjeglicama, ali treba podsjetiti da ova država nosi glavni teret migrantske krize, te da je primila 2,7 milijona izbjeglica bez gotovo ičije pomoći. Ipak, ako bi se postavilo pitanje, da li postignuti dogovor EU-Turska ugrožava ljudska prava i interese izbjeglica koji su krenuli prema Europi, mišljenja smo da ovaj Ugovor zapravo upućuje na angažiranje Europe, Turske i svih drugih aktera ka istinskom rješavanju problema izbjeglica. To dalje znači, postizanje mira, stabilnosti i bezbjednosti u regionu.

3. IZBJEGLICE IZ SREDNJEG BLISKOG ISTOKA I EUROPSKA UNIJA

Indikativno je da izbjeglice iz Srednjeg istoka odlaze u Europu, a ne u zemlje **Perzijskog zaljeva (Katar, Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati...)**. Pravno gledajući, arapske zemlje nisu potpisale i ratificirale Konvenciju o izbjeglicama iz 1951. godine kojom se utvrđuju obaveze zemalja prema izbjeglicama, te stoga nemaju obavezu primiti sirijske niti druge izbjeglice i pružiti im pomoć. Naprotiv, u nekim državama sjeverne Afrike uvedene su čak i vize za Sirijce. Sličnu sudbinu u ovim državama dijele i Afganistanci koji se također nalaze među izbjeglicama. Odbojnosti migraciji prema ovim državama doprinosi i tzv. *kafala sastav*, koji u zemljama Bliskog istoka regulira krajnje rigorozan odnos vlasti i migrantskih radnika. Npr., u Saudijskoj Arabiji i Kataru migracijskim radnicima taj sastav ne dopušta odlazak iz zemlje bez posebne dozvole koju im vlasti zbog sukoba s poslodavcima uglavnom odbijaju izdati.

Među izbjeglicama koje stižu u Europu ima znatan broj mladih muškaraca sposobnih za borbu, te je pitanje zašto ne ostaju u svojim zemljama. Međutim, Bashar al-Assad ne bi bio pravi odabir, a ni pobunjenička skupina, tzv. Slobodna sirijska armija (FSI).³⁵⁰ Unutar njih postoje međusobno suprotstavljene frakcije različitih pogleda na vjeru, politiku i društveno uređenje, kao što su Al-Nusra Front³⁵¹, Islamska država Iraka i Levanta (ISIL), Islamska unija Ajnad al-Sham koju su oformili pobunjenici s područja Damaska, Legija Sham, koja se također suprotstavila Basharu al-Assadu, Jabhad al-Akrad, odmetnuta brigada FSI-ja koja se bori za prava Kurda i druge.³⁵² Iz tih razloga, izbjeglice i migranti biraju nesiguran put prema Europi.

Oko 50.000 izbjeglica i migranata blokirano je u Grčkoj otkako je februara 2016. godine zatvorena tzv. balkanska ruta, čime je spriječeno napredovanje izbjeglica prema zapadnoj Europi. Skupine izbjeglica koje je Grčka vraćala u Tursku trebale su zaustaviti nekontrolirani priljev izbjeglica u Europu. U ovom kontekstu, sukladno Sporazumu s Europskom unijom, Ankara se obavezala prihvatiti natrag sve ilegalne migrante koji su prešli u Grčku (uključujući i sirijske izbjeglice), ukoliko za svaku osobu koja nije ispunjavala uslove za azil u Grčkoj i koja je vraćena u Tursku, Europska unija primi po jednu izbjeglicu iz Sirije (najviše 72.000 ljudi).³⁵³ S druge strane, Unija se obavezala na novčanu pomoć Turskoj, ukidanje viza njenim građanima i revitaliziranje pristupnih pregovora sa Turskom. Pri tom, *balkanska ruta* kojom je 2016. godine prošlo više od 850.000 izbjeglica i migranata, ostaje zatvorena. Glavni cilj Sporazuma predstavlja odvratanje migranata od korišćenja ilegalnih ruta. Ipak, pitanje je, da li je ono samo jedna prijelazna karika u otvaranju nekih "novih ruta" (naravno, van Europe), jer objektivno, postignuti Sporazum više pogoduje premještanju, a ne suzbijanju migracijskih ruta. Ograničenje broja izbjeglica u Austriji izazvalo je lančanu reakciju na granicama svih zemalja duž tzv. balkanske rute zbog čega je nekoliko hiljada izbjeglica ostalo blokirano na granici Grčke i Makedonije. Mediji su isticali da je takvo stanje na neki način odgovaralo njemačkoj kancelarki. U ovom kontekstu, kako prenosi

³⁴⁸ Ibid.

³⁴⁹ "Amnesty International: Turska je natjerala tisuće izbjeglica da se ilegalno vrate u Siriju". Srna, 01. 04. 2016. Izvor: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/amnesty-international-turska-je-natjerala-tisuće-izbjeglica-da-se-ilegal-no-vrate-u-siriju/884512.aspx> (uvid: 06. 04. 2016.).

³⁵⁰ Pripadnike ove frakcije uglavnom čine sunitski muslimani.

³⁵¹ Sirijski ogranak Al-Qaede (formiran 2012. godine).

³⁵² Holjevac, Gordana. "Istine i zablude o izbjegličkoj krizi! Sve što trebate znati o njihovim namjerama". Novinski portal: dnevno.hr., 30. 09. 2015. Izvor: <http://www.dnevno.hr/vijesti/komentari/istine-i-zablude-o-izbjegličkoj-krizi-sve-sto-trebate-znati-o-njihovim-kretnjama-i-namjerama-826318/> (uvid: 06. 04. 2016.).

³⁵³ Migranti iz sjevernoafričkih zemalja ne stječu pravo na podnošenje zahtjeva za azilom, s obzirom da su ove države proglašene sigurnim.

hrvatski *Večernji list* (11. 03. 2016.)³⁵⁴, glasnogovornica stranke *Zeleni*, Luise Amtsberg, je izjavila da je cinično i licemjerno pozdravljati smanjenje broja novopridošlih i istovremeno kritizirati zatvaranje granica i jednostrane mjere nekih zemalja. Slične optužbe dolazile su i od slovenačkog premijera Cerara, te austrijskog kancelara Werner Faymana. Kako piše *Neue Osnabruecker Zeitung* "ako je zatvaranje balkanske rute protiv volje kancelarke, Merkel ipak može 'odahnuti'. Pad broja migranata skinut će teret s leđa njezinim demokršćanima (...) prije regionalnih izbora" (Ibid). Također, među optužbama se ističe i bečki dnevnik *Kronen Zeitung* u kojem stoji:

"Zašto ne uspostavite 'samilosni zračni koridor' i pošaljete najveće mlažnjake Lufthanse u Atenu i Istanbul!? Ali molimo vas, ne stavljajte nas Austrijance, Slovence, Čehe, Slovake, Mađare, Srbe i Makedonce u vrlo nezgodan položaj zločestog izbacivača na ulazu u vašu multikulturnu zemlju izobilja".³⁵⁵

Iako Ankara i Berlin smatraju da je Sporazum EU-Turska usporio priljev migranata na grčke otoke, nije ga i zaustavio, jer pokušaji prelazaka Egejskog mora nisu stali, a u Grčkoj je i dalje blokirano 50.000 ljudi. Dogovor o razmjeni sirijskih izbjeglica po sistemu "one in, one out" za sada pokazuje minorne pomake, te će biti neophodan dugoročniji sporazum o njihovoj preraspodjeli. Dodatna rješenja trebala bi predvidjeti možda neko novo svjetsko savezništvo i novu preraspodjelu utjecaja i moći u svijetu, posebice na području Bliskoga istoka, gdje će Turska, svakako, ponovo imati ključnu ulogu.

4. UGOVOR TURSKA-EU

Dvadeset i osam članica Europske unije saglasile su se oko poduzimanja novih koraka kako bi se spriječio ilegalni prelazak izbjeglica preko Egejskog mora. Sporazum je uključivao novčanu pomoć Turskoj, ukidanje viza njenim građanima, te obnovu pregovora o priključenju Turske Europskoj uniji. Ujedno, bilo je predviđeno i prihvatanje 72 hiljade sirijskih izbjeglica koje su se nalaze u Turskoj, ukoliko Ankara prihvati nazad migrante koji su nezakonito stigli u Uniju. Iz ovih razloga, u raspravama pojedinih europskih čelnika vrlo često se moglo čuti da se radilo o dogovoru koji je na neki način predstavljao "ucjenu".

Ugovor potpisan 24. marta 2016. godine između Republike Turske i Europske unije o sudbini izbjeglica iz Sirije, Iraka, Afganistana i drugih zemalja, svakako, a moglo bi se reći na prvom mjestu, nosi sa sobom i niz bezbjednosnih izazova. Ipak, treba istaći da su obje strane istinski namjeravale riješiti problem, uspostaviti mir i pomoći ljudima koji su napustili svoj dom. U tom smislu interes Turske je nešto veći, jer su time smanjene tenzije koje su davale prostora za različito djelovanje kurdskih separatista i militanata, sa kojima Turska već godinama nije uspostavila trajan mir. Europska unija je u ekonomskom smislu mogla zbrinuti izbjeglice, ali pojedine njene članice imaju ogromne ideološke predrasude temeljene na religijskim osnovama.

Smisao turske bezbjednosti nalazimo ne samo u kurdskom pitanju, nego i u nizu unutarnjih problema u zemlji neravnomjernog razvoja, ali s ogromnim potencijalima. To svakako stvara unutarnje tenzije koje se obično ispoljavaju u vrijeme izbora, kada potaknuti faktorima izvana, obavještajnim službama, tajnim budžetima i sl. agresivno djeluju opozicione stranke, pojedinci, grupacije novinara i sl.

Na drugoj strani je Sirija kao neposredan susjed, granična država sa Turskom u kojoj još uvijek bjesni rat. U tom ratu u pograničnoj zoni sa Turskom ratuju *pešmerge* - vojne jedinice dominantno kurdske provenijencije, koje stvaraju pogodno tle za separatizam regije u Turskoj oko grada Dijanbakira s većinskim kurdskim stanovništvom. To realno pogoduje proglašenju države Kurdistan, koja bi obuhvatala dio Sirije i dio Turske.

Odnosi Turske i Rusije također pogoduju stvaranju ovoga problema. Zbog svega toga ovdje više nije pitanje: *Kome pogoduje mir*, jer je to i najnaivnijim jasno, nego je pitanje: *Kome pogoduje održavanje sukoba, rata, proizvodnja izbjeglica i održavanja takvih tenzija u beskraj*. Činjenica je da ne pogoduje ni Turskoj i Europskoj uniji. Dalji tok događaja u ovoj krizi ovisiće ne samo od Turske i Unije već i od drugih zemalja u sirijskom okruženju koje budu spremne zadržati izbjeglice na svojim teritorijima. U svakom slučaju, potpisani Sporazum je predstavljao trenutni odgovor na izbjegličku krizu, a ne trajnu politiku dviju strana, s obzirom da takve politike teško mogu biti održive.

Ipak, bezbjedonosni aspekt nije samo u ovom fokusu, nego mnogo širem. On obuhvata i pitanje snadbijevanja brojnih vojnih formacija u Siriji, kao nedavno u Libiji, Iraku, Afganistanu, i opremom i naoružanjem, kao i održavanje državnika-pajaca u ličnosti diktatora Bashar al-Assada. Uz to, vojno angažiranje u regiji Nagorni Karabah na granici s Rusijom ima svoje aplikacije, ali i uzroke i namjere u vezi sa izbjeglicama, odnosno nametanje Rusiji problema koji nije njen a kojim se ona mora baviti. Amerika kao dokazani prijatelj i saradnik Turske u svemu tome još uvijek pravi određeni balans, tražeći kao i uvijek svoje naftne i strateško teritorijalne interese. Stoga, nije neobično što podizanje bojeve gotovosti na viši nivo niz skandinavskih zemalja poduzima kao preventivnu mjeru odbrane od ruske invazije.

³⁵⁴ "Merkel protiv zatvaranje balkanske rute, ali joj odgovara". *Večernji list*, 11. 3. 2016. godine. Izvor: <https://www.vecernji.hr/vijesti/angela-merkel-protiv-zatvaranje-balkanske-rute-ali-joj-odgovara-1067655> (uvid: 09. 04. 2016.).

³⁵⁵ Ibid.

Kao vodeća sila unutar NATO saveza Amerika želi širiti svoje zone utjecaja, dok Rusija isto to želi smanjiti, a na svaki mogući način i udaljiti od svojih granica paleći ratne požare gdje želi. Zbog svega toga, mišljenja smo da dalja sudbina Ugovora neće ovisiti samo od Turske i Europske unije, već od njihovog bližeg i šireg okruženja, onako kakav se odgovor dobije na upit: Kome odgovara rat, stvaranje izbjeglica, uništenje neke države ili državnika, u skladu s osobnim potrebama (režim, nafta, teritorija, ideologija, sirovine, pa i produktivno stanovništvo)

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Događaji na Bliskom istoku, a u geopolitičkom smislu i u širem Euroazijskom regionu, upućuju da Turska treba Europi. Ugovor EU-Turska sklopljen u posljednjem času, čiji je cilj prekinuti egejsku migracijsku rutu, predstavlja spas za agresivni val izbjeglica sa Bliskog istoka, te stabilnost i mir u Maloj Aziji i Europi.

Činjenica je da rat u Siriji, pitanje Kurda, problem Cipra, izbjeglička kriza, kao i refleksije koje ovi događaji proizvode, znatno utječu na tursko-europske odnose. Mnogi događaji pokazuju da su interesi i Europe i Amerike da i Turska bude uključena u rješavanje unutarnjeg sukoba u Siriji, u koji su se umiješale i neke druge zemlje iz regiona, a i Rusija. Za sada, Turska neće poduzeti jednostranu kopnenu operaciju u Siriji, jer ne trpi velike gubitke unutar svoje države. Međutim, bazirajući se na njenu povijest, utjecaj i moć, mišljenja smo da se turske vlasti uopće neće kolebati ako bude u pitanju odbrana njihovog nacionalnog interesa.

Izbjeglička kriza ima osobitu dubinu kojoj se ne nazire kraj. Povijesno promatrano, osnovni uzrok krize su Iran i Saudijska Arabija, odnosno neprestano prisutni sukobi između šiita i sunita. U tom dugogodišnjem konfliktu za regionalnom hegemonijom, uplitanje Zapada i Rusije protiv ili u korist jedne ili druge strane samo dodatno doprinosi destabilizaciji regiona. Vanjske intervencije kratkoročnih ciljeva zasigurno neće zaustaviti porast terorizma u svijetu, stoga bi jedino rješenje predstavljalo zajedničko analiziranje temeljnih problema u regiji, prvenstveno palestinskog pitanja i palestinsko-izraelskog sukoba, pitanje Kurda, vodnih resursa, protoka plina... No, takvo rješenje zahtijeva učešće svih većih aktera u regiji, dakle Saudijske Arabije, Irana i, naravno, Turske. Svjetske sile za sada "ne nalaze" trajno i sveobuhvatno rješenje (jer im ne odgovara), te bi za rješenje izbjegličke krize i stvaranje nekog novog Bliskog istoka ono prvenstveno moralo proizići iz sirijskog društva.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige:

[1]. Huntington, Samuel Phillips, *Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka*, Izvori, Zagreb, 1997.

Elektronski mediji:

- [1]. "Amnesty International: Turska je natjerala tisuće izbjeglica da se ilegalno vrate u Siriju". Srna, 01. 04. 2016.). Izvor: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/amnesty-international-turska-je-natjerala-tisuće-izbjeglica-da-se-ilegalno-vrate-u-siriju/884512.aspx> (uvid: 06. 04. 2016.).
- [2]. "Davutoglu: Bezbednost Evrope počinje sa Turskom". Tanjug, 23. 03. 2016. Izvor: <http://www.tanjug.rs/full-view.aspx?izb=237169> (uvid: 05. 04. 2016.).
- [3]. Dorđević, M. "TURSKA igra na poslednju kartu, uvlačenje AMERIKE u sukob sa RUSIJOM!" Portal: skandalozno.rs (07. 03. 2016.). Izvor: <http://www.skandalozno.rs/stav/turska-igra-na-poslednju-kartu-uvlacenje-amerike-u-sukob-sa-rusijom> (uvid: 06. 04. 2016.).
- [4]. Holjevac, Gordana. "Istine i zablude o izbjegličkoj krizi! Sve što trebate znati o njihovim namjerama". Novinski portal: dnevno.hr. (30. 09. 2015.). Izvor: <http://www.dnevno.hr/vijesti/komentari/istine-i-zablude-o-izbjegličkoj-krizi-sve-sto-trebate-znati-o-njihovim-kretnjama-i-namjerama-826318/> (uvid: 06. 04. 2016.).
- [5]. "Merkel protiv zatvaranje balkanske rute, ali joj odgovara". Večernji list, 11. 3. 2016. godine. Izvor: <http://www.vecernji.hr/eu/angela-merkel-protiv-zatvaranje-balkanske-rute-ali-joj-odgovara-1067655> (uvid: 09. 04. 2016.).
- [6]. "Preporuka komisije od 11.1.2016. za dobrovoljni humanitarni program prihvata s Turskom". EUROPSKA KOMISIJA, Bruxelles, 11.1. 2016. Izvor: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/securing-eu-borders/legal-documents/docs/commission_recommendation_for_a_voluntary_humanitarian_admission_scheme_with_turkey_hr.pdf (uvid: 06. 04. 2016.).
- [7]. "Sirijске izbjeglice: Naši su neprijatelji i Rusija i Islamska država i Asadov režim". Hina, 16. 10. 2015. Izvor: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/sirijske-izbjeglice-nasi-su-neprijatelji-i-rusija-i-islamska-drzava-i-asadov-rezim/849686.aspx> (uvid: 05. 04. 2016.).
- [8]. "TURSKA: Snage bezbjednosti uhapsile 18 krijumčara". Srna, 29. 03. 2016. Izvor: <http://avaz.ba/globus/svijet/227700/turska-snage-bezbjednosti-uhapsile-18-krijumcara> (uvid: 05. 04. 2016.).
- [9]. "Turski borbeni avioni izveli napade na borce PKK-a u Iraku". Agencije, 7. 04. 2016. Izvor: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/turski-borbeni-avioni-izveli-napade-na-borce-pkk-u-iraku> (uvid: 05. 04. 2016.).

Ostali sajтови:

<http://www.ifimes.org/>

<http://www.slobodnaevropa.org/>

<http://www.glasamerike.net/>